

Dorota Bugajna-Sporczyk

Status fundatora : problematyka następstwa prawnego

Palestra 38/1-2(433-434), 27-29

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Status fundatora – problematyka następstwa prawnego

Ustawa o fundacjach z dnia 6 kwietnia 1984 r. (Dz. U. 1991, nr 19, poz. 82; nr 21, poz. 97) przewiduje w artykule 2, że fundacje ustanawiać mogą osoby fizyczne lub prawne, którym przyznaje status fundatora. Art. 3. cytowanej ustawy mówi, że do ustanowienia fundacji niezbędne jest złożenie przez fundatora oświadczenia woli w formie aktu notarialnego, chyba że fundację powołano w testamencie (wówczas fundatorem jest testator). Krótko mówiąc, fundator to osoba, która złożyła notarialne oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji. Tytułu fundatora nie można przyznać żadnej innej osobie – ani darczyńcy, ani zasłużonemu dla realizacji celów fundacji. Statut, pomimo dużej dowolności w sformułowaniu treści, nie może zawierać zapisów sprzecznych z treścią art. 3 ustawy.

Pojawiające się czasem „akty przystąpienia nowych fundatorów” do już ustanowionej fundacji, nie mogą być uznane za prawidłowe, nawet jeżeli fundacja nie nabyła jeszcze osobowości prawnej. Fundator to osoba, która ustanawiając fundację określa jej cele i wyposaża ją w majątek początkowy. Datę powołania fundacji, a więc złożenia oświadczenia woli, wpisuje się do rejestru fundacji. Późniejsze przystąpienie lub przyłączenie się dotyczy już istniejącej fundacji, a więc nie wiąże się z ustanowieniem fundacji, jak tego wymaga art.

2 ustawy. Takie „przystąpienie” nie ma wpływu ani na cel, ani na treść statutu fundacji, podczas gdy ustawa wymaga, by fundator określał cel (a nie „uznawał” go) oraz sporządzał (a nie akceptował już sformułowany) statut.

Jeżeli fundację ustanawia kilku fundatorów, wówczas powołują oni fundację jednym aktem notarialnym, wspólnie ustalając cele i treść statutu.

Każdy z fundatorów musi w pełni zaakceptować wszystkie postanowienia tworzonego statutu, uznając je za własne i potwierdzając to podpisem pod statutem.

Tak więc krąg fundatorów zostaje określony już przez akt notarialny powołania fundacji. Jest to grono osób, do którego nie można przyjąć nowych członków ani nikogo usunąć.

Fundatora i fundację łączy przeważnie stosunek zobowiązaniowy polegający na obowiązku przeniesienia na fundację własności rzeczy i wydania majątku przeznaczonego przez fundatora na realizację jej celów. Jeżeli fundator nie wykonuje swojego obowiązku, posiadająca już osobowość prawną fundacja ma prawo oraz obowiązek dochodzić od fundatora wydania majątku. Nie jest to natomiast powód do usunięcia niesolidnego dłużnika z grona fundatorów.

Status fundatora jest ściśle związany z jego osobą. Wszelkie prawa i obowiązki, którym podlega fundator należą do niezbywalnych, niemajątkowych dóbr osobistych. Oznacza to, że nie można ich odstąpić, sprzedać czy też zbyć w inny sposób, nie podlegają też dziedziczeniu. Jest to ujęcie dosyć oczywiste w odniesieniu do fundatorów – osób fizycznych.

Wątpliwości budzi natomiast w praktyce problem następstwa prawnego fundatorów będących osobami prawnymi.

W warunkach szeroko zachodzących zmian własnościowych dotyczących mienia przedsiębiorstw państwowych, bardzo często fundatorzy – przedsiębiorstwa państwowe przekształcają się w spółki. Ich mienie jest przejmowane przez nowopowstające spółki w drodze leasingu bądź przejmowania całych przedsiębiorstw. Spółka, która przejęła przedsiębiorstwo wraz z jego obciążeniami, firmą itp., staje się następcą prawnym przedsiębiorstwa. Jest namienne, że nowo powstające spółki, powołując się na treść art. 55¹ i art. 55² k.c., uważają, że czynność prawna nabycia przedsiębiorstwa, daje im możliwość wstąpienia we wszelkie prawa likwidowanego przedsiębiorstwa, łącznie z prawami fundatora.

Art. 55¹ k.c., podając definicję przedsiębiorstwa, stwierdza, że składają się nań zarówno składniki materialne jak i niematerialne. Składnikami przedsiębiorstwa mogą być nieruchomości, ruchomości, patenty, wzory użytkowe, księgi handlowe, prawa z najmu i dzierżawy, zobowiązania i obciążenia związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a także firma i znaki towarowe. Przejęcie tych składników skutkuje po-

wstaniem następstwa prawnego po przedsiębiorstwie. Zwolennicy tezy, iż następstwo dotyczy także praw fundatora, twierdzą, że prawa i obowiązki przejmowane przez nabywcę przedsiębiorstwa a wchodzące w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c., obejmują wszystko, co związane jest w jakikolwiek sposób z przedsiębiorstwem.

Nie można zgodzić się z takim stanowiskiem, jako nie znajdującym uzasadnienia w przepisach prawa, a szczególnie w treści art. 55¹ k.c.

Przedsiębiorstwo, które można zbyć, jest zespołem składników przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych. Prawa fundatora są to prawa niematerialne niezwiązane z realizacją zadań gospodarczych, dla których istniało przedsiębiorstwo. Tak więc nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa, jak tego wymaga przepis art. 55¹ k.c., powstają niejako niezależnie i to w sposób różny od tego, który jest przyjęty przy nabywaniu praw i obowiązków związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Do czynności prawnych leżących w granicach działań, zmierzających do realizacji zadań gospodarczych, powołany jest dyrektor oraz pełnomocnicy wpisani do rejestru przedsiębiorstw. Do powołania fundacji, a więc do podjęcia decyzji stania się fundatorem, niezbędne jest oświadczenie woli dyrektora oraz uchwała rady pracowniczej przedsiębiorstwa, natomiast wyłączona jest możliwość ustanowienia fundacji przez zastępców dyrektora i pełnomocników.

Wynika z tego, że zespół praw i obowiązków związanych z czynnościami

innymi niż realizacja zadań gospodarczych, nie stanowi przedmiotu czynności prawnych, a zwłaszcza nie dotyczy zbywania.

Przedsiębiorstwa będące fundatorem nie są nabywane ze wszystkimi swoimi prawami, a tylko z takimi, które stanowią składniki przedsiębiorstwa jako jednostki organizacyjnej realizującej zadania gospodarcze. Przedsiębiorstwo-fundator traci byt prawny, jego następca zaś wstępując w prawa przedsiębiorstwa, nie wstępuje w prawa fundatora.

Sytuacja taka może oznaczać dla fundacji spore komplikacje. Nierzadko zdarza się, że w statucie fundacji nie przewidziano możliwości utraty bytu prawnego przez fundatora, a jednocześnie nadmiernie uzależniono działalność fundacji od osoby fundatora.

Fundacje, w których zarząd jest powoływany przez fundatora praktycznie w ogóle nie będą mogły działać, jako że nikt nie będzie mógł zastąpić fundatora w czynnościach związanych ze zmianami w zarządzie. W takich przypadkach niezbędne będzie dokonanie stosow-

nych zmian w statucie, o ile zmiany te znowu nie będą leżeć w wyłącznej gestii fundatora.

Takie niebezpieczeństwa wynikłe z pobłażliwego traktowania czynności ustalania treści statutu, mogą stworzyć sytuację, w której jedynym rozwiązaniem będzie likwidacja fundacji. Ustawa o fundacjach daje jednak bardzo ograniczone możliwości likwidacji fundacji, wykluczając m.in. likwidację wskutek rozwiązania fundacji, a zezwalając jedynie na likwidację w przypadku wyczerpania majątku.

W praktyce pojawia się coraz więcej fundacji znajdujących się w sytuacjach patowych w wyniku utraty przez fundatora bytu prawnego i braku możliwości działania z uwagi na uzależnienie fundacji od osoby fundatora.

Mając na uwadze zarówno niedoskonałość obowiązującej ustawy o fundacjach, jak i wyżej opisane zagrożenia, należy pamiętać o potrzebie przyjęcia takich rozwiązań statutowych, które okażą się możliwe do zastosowania w najbardziej nieprzewidzianych sytuacjach.